

การศึกษาปรากฏการณ์อย่างรวดเร็ว (Rapid Phenomenological study)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วันที่ 26 ธันวาคม 2547 เวลา 7:58:50 น. ตามเวลาในประเทศไทย เกิดแผ่นดินไหวขนาด 8.9 ริกเตอร์ ที่นอกชายฝั่งตะวันตกทางตอนเหนือของเกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย จุดศูนย์กลางอยู่ลึก 10 กิโลเมตร ห่างจากเมืองบันดาเอเช่ ประมาณ 250 กิโลเมตร และห่างจากกรุงเทพฯ 1,260 กิโลเมตร (อาณัติ เรืองรัมย์, 2548) เหตุแผ่นดินไหวดังกล่าวสามารถรับรู้การสั่นสะเทือนได้ถึงประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์และประเทศไทย หลังจากนั้นประมาณ 1-2 ชั่วโมง ท้องทะเลอันดามันเมื่อมองจากชายฝั่งภูเก็ต กระบี่ พังงา ดูเหมือนขังสงบนิ่ง แต่แล้วก็เกิดปรากฏการณ์ประหลาดน้ำทะเลเกิดลดลงอย่างรวดเร็ว อีกไม่กี่นาทีก็เห็นคลื่นยักษ์ปรากฏให้เห็นอยู่ข้างหน้า (กองบรรณาธิการ ผู้จัดการ, 2548a) เวลาประมาณ 9.00 น. คลื่นสึนามิถล่มชายฝั่งอันดามันของประเทศไทย บริเวณ 6 จังหวัดภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ ระนอง ตรัง และสตูล (อาณัติ เรืองรัมย์, 2548) คลื่นยักษ์ซัดเข้าฝั่งจำนวนหลายลูก ส่งผลให้น้ำทะเลไหลเข้าท่วมบ้านเรือนประชาชน รีสอร์ท ร้านค้า สิ่งปลูกสร้างต่างๆ และพืชของต่างๆ ลงทะเล ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นเรื่อยๆ ประชาชนหลบหนีกันจ้าละหวั่นและพยายามวิ่งหนีน้ำขึ้นบริเวณที่สูง บริเวณที่โดนสึนามิถล่มและได้รับความเสียหายอย่างมาก คือ เกาะพีพี จ.กระบี่ ต.เขาหลัก จ. พังงา หาดป่าตอง จ.ภูเก็ต และ กิ่งอำเภอสุขสำราญ จ.ระนอง

ความเสียหายที่เกิดจากคลื่นสึนามิ ได้สร้างความสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สิน แหล่งท่องเที่ยว เศรษฐกิจอย่างมหาศาล เช่น ชาวบ้าน นักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวต่างประเทศ ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติ หาดทราย ปะการังที่สวยงาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาวะจิตใจที่ย่ำแย่ของผู้ประสบภัย ที่ต้องสูญเสียคนที่รักและทรัพย์สินอย่างกะทันหัน จิตใจได้รับความบอบช้ำอย่างมาก คิดฆ่าตัวตายเพื่อหนีความทุกข์ หรือรู้สึกผิดที่ตัวเองรอดชีวิตโดยที่ช่วยชีวิตคนที่รักไม่ได้

จากเหตุการณ์ครั้งนี้ทั่วโลก หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ได้แสดงความห่วงใยและความปรารถนาดี ส่งกำลังใจพร้อมทั้งบริจาคสิ่งของจำเป็นต่างๆ เช่น เงิน เครื่องอุปโภคบริโภค ยาเวชภัณฑ์ต่างๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบเหตุที่เดือดร้อน ทำให้ได้เห็นน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์ ความรัก สามัคคี ความเห็นอกเห็นใจกัน ความยินดีช่วยเหลือผู้ที่มีทุกข์ รวมทั้งความมีน้ำใจของคนไทยด้วยกันเองเกิดเป็น "คลื่นน้ำใจ" ซึ่งหลังไหลไปเพื่อช่วยน้ำตาชาวใต้ มีอาสาสมัครประชาชนช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ ค้นหาผู้รอดชีวิต ผู้สูญหายและค้นหาศพ ซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นเพื่อผู้ภัย

แต่ปัญหาในระยะยาวที่มีโอกาสเกิดขึ้นคือ ปัญหาสุขภาพจิตของผู้ประสบภัยซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตในอนาคต ดังนั้นการให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพจิตจึงมีความสำคัญและควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาเพื่อให้ทราบถึงวิธีการเยียวยาทางด้านจิตใจของผู้ประสบภัยสึนามิและปรากฏการณ์ของการดูแลด้านจิตใจในสถานการณ์จริงโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะมีประโยชน์ในการดูแลผู้ประสบภัยสึนามิในระยะยาวและดูแลผู้ประสบภัย อื่นที่คล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังจะเป็นแนวทางในการทำชุดโครงการวิจัยใหญ่ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิธีการการเยียวยาทางด้านจิตใจของผู้ที่ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ
2. ศึกษาการช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยสึนามิ

วิธีการวิจัย

ปรากฏการณ์วิทยา(Interpretive Phenomenology)เป็นการศึกษาทั้งสถานการณ์ และบริบทที่เกิดขึ้นเพื่อทำความเข้าใจมุมมองของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ๆ (world of participants or events) ผู้วิจัยตีความ ให้ความหมาย ตามการรับรู้ของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นๆ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ ข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์ (Benner, 1994)

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลอย่างรวดเร็ว (Rapid Phenomenological study) ในสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในภาวะธรณีพิบัติภัย เพื่อสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ตามความเป็นจริงของธรรมชาติที่เกิดขึ้น

ระยะเวลาในการทำวิจัย

ระหว่างวันที่ 27 ธันวาคม 2547 - 30 เมษายน 2548 เก็บข้อมูลในพื้นที่ครั้งที่ 1 วันที่ 27-31 ธันวาคม 2547 เข้าร่วมให้การบริการ ณ โรงพยาบาลพังงา อ. เมือง จ. พังงา และ ครั้งที่ 2 วันที่ 17 - 20 มกราคม 2548 เข้าไปช่วยเหลือเยียวยา ผู้ประสบภัยในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต เข้าร่วมกับมูลนิธิธรรมอิสระ (นำโดยหลวงปู่พุทธอิสระ) มูลนิธิผู้จัดการสุขภาพ กรมสุขภาพจิต และกระทรวงมหาดไทย ครั้งที่ 3 วันที่ 27 - 30 เมษายน 2548 เข้าไปเยียวยาชุมชน โดยโครงการส่งเสริมสุขภาพจิตประชาชนและนักเรียนที่ประสบธรณีพิบัติภัย ณ บ้านบางสัก อ. ตะกั่วป่า จ. พังงา (โครงการของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์)

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ศึกษาโดยการสังเกต ปรากฏการณ์การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ และการดูแลด้านจิตใจ สัมภาษณ์แบบเจาะลึกในกลุ่มผู้ประสบภัย ผู้ให้การดูแล เขียนบันทึกภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลทั้งระหว่างเก็บข้อมูลและหลังจากเก็บข้อมูล โดยใช้วิธีขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Interpretive Phenomenology) ผู้วิจัยซึ่งเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของการวิจัยมีการตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลเพื่อความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับ นำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และประเมินข้อมูลเพื่อเพิ่มเติมประเด็นที่ยังไม่สมบูรณ์และขจัดความซ้ำซ้อนของข้อมูล สุดท้ายผู้วิจัยได้พิสูจน์ข้อสรุปที่สร้างขึ้นมาจากคำอธิบายของผู้ให้ข้อมูลว่าเป็นข้อสรุปที่ตรงกับข้อเท็จจริงที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูล

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้วิธีการการเยียวยาด้านจิตใจและแนวทางในการช่วยเหลือเยียวยาของผู้ที่ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ
2. ได้บทเรียนจากการช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยสึนามิ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอื่นๆที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน